

CONSTANTIN VIRGIL
GHEORGHIU

Luni waqta

Dragă Doamnelor Virgil Gheorghiu,

Împărsac de citit romanul Stăru și nu
mă ocamet să mă culec înainte de
a-ți spune, măcar în câteva cuvinte,
cât sunt de entuziasmat. Te felicit din
bună inimă cu te arzuim să îți face
tot ce-va să sta o putință ca a cost
roman să vedă cât de arădat de nea
trămbur. N'am cettit nimic, și mică
literatură, care se so apropiu, cât de
departe, de terorarea istoric pe care
o ordina personaje Stăru. Cuv. der
Ora 25 una din cele mai roman
cărți ale generației noastre, din
toate țările. Evident, așa cum se
arbitra metehana, defectele sunt
pe măsura talentului: adică, în buni-
tate. Din sunt sigur că o nouă
revizie a manuscrisului te va putea
face plăcută.
Mă odăte felicitări!
Că în v. prietărie, în cea de a doua

Ora 25

Ediție îngrijită de Gheorghia Ciocoi

Prefață: Thierry Gillybœuf

editura
Σοφία

București

FÂNTÂNA

1

– Nu pot să cred că pleci!, îi spuse Suzana lui Iohann Moritz, strângându-se la pieptul său.

Și-a întins mâinile spre capul bărbatului și i-a mângâiat părul negru. El a făcut un pas înapoi.

– De ce nu crezi?, i-a răspuns el cu o voce aspră. Poimâine în zori voi fi deja plecat.

– Știu!, murmură ea.

Stăteau amândoi în picioare, în apropierea gardului viu. Era răcoare. Trecuse de miezul nopții. Iohann se desprinsese din brațele femeii, dându-le la o parte:

– Acum, la revedere!

– Mai stai puțin!, îl rugă ea.

– De ce vrei să mai stau?, a întrebat cu o voce hotărâtă. E târziu. Mâine am treabă.

Ea nu răspunse, ci se strânse și mai mult la pieptul său. Descheindu-i ceva mai mult cămașa, își alipi obrazul de pieptul lui și își ridică ochii spre cer.

– Ce stele frumoase!, spuse ea.

El se aștepta la ceva important. Credea că de aceea mai zăbovise. Și ea îi vorbea de stele. O îndepărtă, vrând să se du-

că, dar își aminti că urma să plece și va lipsi cel puțin trei ani. Și atunci privi și el stelele pentru a-i face pe plac.

– E adevărat că fiecare om își are steaua sa pe cer? Că atunci când moare aceasta cade?

– De unde să știi asta?, a răspuns el.

Acum era hotărât să plece.

– La revedere!, a zis el.

– Oare avem și noi stelele noastre acolo sus?, întrebă ea.

– Ca orice om, răspunse Moritz. Acolo sus ori înlăuntrul nostru.

Luându-i capul între mâini, o îndepărtă de la piept. Apoi plecă. Ea îl însoți până la drum, ținându-l de mână. Se uita când la stele, când la el.

– Te aștept mâine seară!, spuse ea.

– Dacă nu plouă.

Suzana ar fi vrut să-l mai însoțească încă, să-l roage să vină chiar dacă ar fi plouat, însă el se îndepărta cu pași mari. Dispăru după colțul din spatele grădinilor. Femeia rămase o clipă pe loc. Își netezi rochia pe șolduri, pentru a face să cadă firele de iarbă agățate. Înainte de a intra în curte, privi iarba răvășită de sub nuc, acolo unde rămăseseră întinși unul lângă celălalt. Încă simțea în nări mirosul trupului lui Moritz – un miros de iarbă strivită, tutun și sămbure de cireasă.

Iohann Moritz a apucat peste câmp și s-a îndreptat către casă fluierând. Purta pantaloni negri de soldat, cu o cămașă albă, deschisă la gât. Era cu tălpile goale. În câteva rânduri s-a oprit din fluierat și a căscat. După care s-a gândit la femeia de la care tocmai plecase. S-a gândit la Suzana. Ar fi vrut să zâmbescă. „Poveștile ei cu stele... Femeile sunt precum copiii. Le trec prin cap tot felul de întrebări deșarte”, își spusese el. S-a gândit mai apoi la călătoria pe care urma să o facă peste două zile. S-a gândit la America. Dar în cele din urmă

nu s-a mai gândit la nimic. A început să fluiera din nou. Îi era somn. Ar fi vrut să fie deja acasă și să doarmă. Trebuia să se trezească foarte devreme. Era ultima sa zi de lucru. Și zorii deja se iveau. În câteva ceasuri se va lumina. Iohann Moritz grăbi pasul.

2

În zori, Iohann Moritz s-a oprit înaintea fântânii satului și, deschizându-și larg cămașa, a luat apă în palme și și-a spălat fața și gâtul. A apucat pe mijlocul drumului, zvântându-și mâinile trecându-le prin păr. Și-a aranjat gulerul cămășii, fără a o închide, și a privit către sat. Ceața lăptoasă începea să se ridice.

Satul Fântâna – Iohann Moritz se născuse aici cu douăzeci și cinci de ani în urmă. Și acum, în timp ce contempla satul cu casele lui mici și cu cele trei clopotnițe ale bisericilor – ortodoxă, catolică și protestantă –, și-a amintit că Suzana îl întrebase dacă n-o să-i fie cumva dor de sat. Râsese atunci, amuzat de întrebare, și-i răspunsese că este bărbat. Doar femeilor le poate fi dor. Acum însă simțea cum îl cuprinde o oarecare părere de rău. A început să fluiera din nou și nu a mai privit spre sat.

Casa preotului Alexandru Korugă se afla la marginea drumului, nu departe de biserica ortodoxă. Poarta era închisă. Iohann s-a aplecat și a luat cheia ascunsă sub poartă, pentru a putea intra dimineața când venea la lucru. A deschis fără grabă poarta grea de stejar și a intrat în curte. Căinii au alergat în întâmpinarea sa, sărind împrejuru-i. Îl cunoșteau bine, căci Iohann Moritz lucra la preotul Alexandru Korugă de șase ani – nelipsit de șase ani. Acolo se simțea ca acasă. Dar astăzi era

ultima sa zi de lucru. Urma să-și petreacă vremea culegând mere. Apoi își va primi simbria și-l va anunța pe preot că va pleca. Preotul nu știa încă nimic.

Iohann Moritz a intrat în pățul, a luat coșurile și le-a așezat în căruță. Preotul a ieșit pe cerdac. Era îmbrăcat doar într-o cămașă de pânză albă de in și pantaloni. Abia se trezise. Moritz i-a dat binețe zâmbitor. A lăsat coșul din mână, și-a frecat palmele și a urcat în cerdac, luând din mâinile bătrânului cana albă, plină cu apă.

– Stați să vă torn eu.

Iohann Moritz turnă apă în palmele preotului. Îi privea degetele – lungi și subțiri, cu pielea albă, ca de femeie. Se uita cu plăcere la bătrân cum își săpunește barba, gâtul și fruntea. Privindu-l, Moritz uită să toarne apă. Preotul aștepta cu mâinile întinse și pline de clăbuc, iar Moritz s-a simțit stânjenit și a roșit.

Preotul Korugă era paroh al satului. Nu avea decât cincizeci de ani, dar barba și părul îi erau deja argintii. Trupul lui, înalt, subțire și uscățiv, părea asemenea cu cel al sfinților văzuți în icoanele din biserici. Un adevărat trup de bătrân. Dar, întâlnindu-i privirea și auzindu-l vorbind, îți dădeai seama că era tânăr.

Îndată după ce a terminat să se spele, preotul și-a șters fața și gâtul cu un prosop scortșos de pânză. Moritz stătea în picioare, înaintea lui, cu cana în mână.

– Aș vrea să vă spun ceva, părinte.

– Așteaptă să mă îmbrac, a răspuns preotul.

A intrat în casă, luând cana din mâna lui Iohann Moritz. Ajuns în prag, a întors capul.

– Și eu aș vrea să-ți spun ceva, i-a zis preotul zâmbind. Vreau să-ți spun un lucru care o să te bucure. Deocamdată pune coșurile în căruță și înhamă caii.

Întreaga dimineață Iohann Moritz și preotul Korugă vor culege mere și vor umple coșurile. În tăcere. Când soarele le-a ajuns la umăr, preotul s-a oprit. Și-a întins brațele ostenit.

– Să ne odihnim puțin!

– Să ne odihnim!, a încuviințat Moritz.

S-au îndreptat către sacii plini cu mere și s-au așezat pe ei. Tăceau. Preotul a căutat în buzunar pachetul cu țigări pe care îl lua mereu pentru Moritz și i l-a întins.

– Voi ai să-mi spui ceva?, a întrebat preotul.

– Da, aș fi vrut.

Moritz a aprins țigara. A aruncat bățul de chibrit în iarbă, privindu-l cum se stinge. Îi era greu să-i vorbească preotului despre plecarea sa. Ar fi vrut să mai aștepte.

– Vreau mai întâi să-ți dau o veste bună, a spus preotul.

Moritz era mulțumit că nu vorbea el primul.

– Cămăruța de lângă bucătărie e goală. Mă gândesc să fie a ta. Soția mea a vărui-o, a pus perdele la ferestre și lenjerie curată. La tine acasă nu prea mai e loc. Părinții tăi nu au decât o cameră. Măine, când o să vii la treabă, să-ți aduci lucrurile.

– Măine n-o să mai vin.

– Atunci, poimăine, a spus preotul. De acum înainte e camera ta.

– N-o să mai vin niciodată, a spus Moritz. Măine plec în America.

– Măine?

Preotul a făcut ochii mari.

– Măine în zori.

Vocea lui Moritz era hotărâtă. Dar stăpânită, totodată, de părere de rău.

– Am primit o scrisoare. Vaporul este la Constanța și nu stă decât trei zile.

Preotul știa bine că Moritz voia să plece în America. Mulți tineri țărani plecau în America și în doi-trei ani se întorceau cu bani și cumpărau cele mai frumoase case și cele mai bune pământuri din sat.

Preotul era bucuros că Moritz pleca. În câțiva ani ar fi putut avea un pământ bun. Dar era mirat că plecarea sa era atât de aproape. Moritz nu-i mai vorbise niciodată despre aceasta, cu toate că munciseră mereu împreună. Zi de zi.

– Am primit scrisoarea abia ieri, a spus Moritz.

– Pleci singur?

– Cu Ghiță Ion. Pe vapor ne vom angaja ca muncitori. Vom lucra la cazane și astfel ne vom plăti cei cinci sute de lei de fiecare pentru drum. Ghiță are un prieten la Constanța care lucrează în port și a aranjat totul.

Preotul i-a urât noroc. Îi părea rău că pleacă. Iohann Moritz era tânăr și un bun lucrător. Avea inimă bună și era cinstit, dar sărac. Nu avea decât o palmă de pământ. Întreaga zi, cei doi vor lucra. Bătrânul vorbea de America. Moritz îl asculta. În câteva rânduri a oftat. Acum aproape că-i părea rău de hotărârea sa.

Seara, după ce și-a primit simbria, Moritz a rămas cu ochii plecați înaintea preotului. A adăstat astfel pentru câteva clipe, neavând puterea de a pleca. Bătrânul l-a bătut pe umăr.

– Să-mi scrii de îndată ce ajungi acolo, a spus el. Vino mâine dimineață să iei pachetul pe care ți l-am făgăduit, ca să ai ce mânca pe drum.

I-a mai dat cinci bancnote de o sută de lei, zicându-i:

– Vino de cum se crapă de ziuă. Bate încet la fereastra mea. E mai bine ca preoteasa să nu audă. Știi cât de zgârcite sunt femeile. Voi pregăti totul chiar din această seară. Când vrei să pleci?

– La răsăritul soarelui trebuie să mă întâlnesc cu Ghiță Ion la marginea satului.

– Ai tot timpul să treci pe la mine. Altminteri, ți-aș fi zis să vii chiar în seara asta.

– Mai bine mâine, a spus Iohann Moritz.

Se gândea că-l va aștepta Suzana în acea seară. Apoi a plecat.

3

Preotul Korugă a așezat sacul cu merinde sub fereastră, lângă perete. A stins lampa și a mers să se culce. Înainte de a adormi, s-a gândit la Iohann Moritz și la călătoria lui în America. În vreme ce pregătea sacul, avea un simțământ straniu: că era el însuși cel care pleca. În urmă cu treizeci de ani își pregătise, la rândul-i, bagajele. Abia primise diploma de teolog și fusese angajat ca misionar în colonia ortodoxă din Michigan. Cu o săptămână înainte de a pleca, a trimis o telegramă că renunță la post. O cunoscuse între timp pe soția sa și se căsătorise. De atunci era preot al acestui sat. Un sat mic. Viața era aspră. Adesea regretase că a renunțat la această plecare. Dar era mult prea târziu. America rămăsese un vis. De fiecare dată când un țăran pleca acolo, îi dădea țigări, merinde și ceva bani de drum, rugându-l să-i scrie de îndată ce ajunge. Făcea toate acestea fără ca preoteasa să știe. Ea nu s-ar fi împotrivit, dar bătrânul, ori de câte ori se gândea la America, avea impresia că îi era oarecum necredincios soției sale. Pentru ea renunțase. În inima lui conflictul rămăsese unul ascuns. Dar plecarea lui Iohann Moritz nu era ca a altora. Moritz era omul său de încredere. Și cu Iohann Moritz ceva din sine însuși pășea în Lumea Nouă.

Pe cer era lună plină. Preotul Korugă nu putea adormi. S-a sculat. A aprins lampa. S-a îndreptat către biblioteca ale că-

rei rafturi acopereau trei pereți ai camerei sale. A luat o carte. Înainte de a o deschide, a aruncat o privire către etajerele pline. Erau aici cărți în engleză, germană, franceză și italiană. Pe celălalt perete se aflau clasicii greci și latini. Cu toții erau prietenii săi. Se întreba uneori de ce nu rămăsese la Universitate. Prietenii lui de la Iași și București îi propuseseră aceasta, dar refuzase în două rânduri catedra de Istorie a Bisericii. Nu-i părea rău. La Fântâna slujea Liturghia în duminici și în zilele de sărbătoare, iar restul timpului și-l petrecea îngrijindu-se de gospodărie, de albine și de livada sa. Seara citea. Soarta îi pregătea viitorul. Se împăcase cu ea. O singură dată a încercat să forțeze destinul: atunci când intenționase să meargă în America. Pusese totul la punct pentru plecare. Și în ciuda acestui fapt, n-a mai plecat, căci intervenise ceva neprevăzut. Asta a fost tot. De atunci a renunțat să-și mai facă planuri.

„Să fie oare adevărat, se întreba preotul, că nu-mi pare rău că n-am plecat acum treizeci de ani? Iar dacă nu-mi pare rău, atunci de unde această febră stranie astăzi, când pleacă Iohann Moritz?” Trăgând cuvertura pe el, s-a gândit: „Nu e nicicum părerea de rău că am rămas, ci nostalgia unui lucru în care credem cu adevărat. Iluzia unui lucru pe care nu-l vom avea niciodată. Și dacă am obține acel lucru, am constata de îndată că nu era ceea ce am visat. Poate că America nu e chiar ceea ce căutam. Poate că nu era decât un pretext al căutării mele. America e o născocire a nostalgiei noastre. Poate că durerea de a nu fi cunoscut bine America e mai mică decât durerea de a fi cunoscut-o cu adevărat.”

Și totuși, preotul Korugă nu putea să adoarmă. Era emoționat. Aștepta cu nerăbdare să se lumineze de ziuă, ca și cum el ar fi fost acela care trebuia să se întâlnească cu Ghiță Ion la marginea satului și să meargă la Constanța, unde îi aștepta vaporul, care nu rămânea decât trei zile în port.

Când s-a deșteptat era încă întuneric. Dar cântatul coșilor vestea deja răsăritul soarelui. Drumul era pustiu. Sacul, acoperit de o ceață albicioasă. Preotul a desfăcut sacul și a pus în el pachetul de țigări de pe masă. „Dacă Iohann pleacă, nu mai am cui să-i dau țigările pe care le-am cumpărat pentru el”, își spuse. Pe fereastră se vedea deja cum se ivesc zorii. „Ar trebui să se grăbească, ca să nu întârzie la întâlnire.” Se auziră pași pe drum, dar au trecut pe lângă casă și s-au pierdut în depărtare. A ieșit în cerdac și s-a spălat cu apă rece. Moritz însă nu mai era acolo ca să-i toarne apă.

A răsărit soarele. Iohann Moritz n-a mai venit. Preotul l-a așteptat până la ora prânzului. Apoi și-a spus că Moritz se va fi trezit foarte târziu și nu va mai fi avut timp să treacă să ia sacul.

„Păcat, și-a zis el. Ar fi avut ce să mănânce vreme de cel puțin trei săptămâni. I-ar fi fost îndeajuns și pentru primele zile, odată ajuns acolo.”

– Alexandru, nu vii la masă?, a întrebat preoteasa.

S-a ivit în prag.

– Vin îndată!, a răspuns preotul.

A vârât sacul sub pat cu o strângere de inimă. Cu părerea de rău că trebuie să renunțe la ceva. Să renunțe pentru totdeauna. Ultima sa șansă de a merge în America – cel puțin *by proxy* – era pierdută. Cu treizeci de ani înainte făcuse același gest. A mers la masă.

„Dacă Iohann Moritz ar fi luat acest sac pe care i l-am pregătit, aș fi avut simțământul că plec eu însumi la drum. *Qui facit per alium facit per se*¹. Păcat că nu a venit!”, își spusese el.

¹ Cel ce face pentru altul pentru sine face.

Plecând de la preot, Iohann Moritz s-a oprit înaintea fântânii de la marginea drumului. S-a spălat cu multă apă, apoi a apucat către cealaltă parte a satului, unde locuia Nicolae Porfirie. Nicolae Porfirie avea un teren la marginea pădurii. Voia să-l vândă. Moritz a intrat în curte.

– Măine plec în America, spuse el. La întoarcere, am să am destui bani pentru a cumpăra această bucată de pământ. Înainte de a pleca însă, vreau să-ți dau o arvună, ca să nu-l vinzi altcuiva.

– Câtă vreme o să stai acolo?, întrebă țăranul.

– Până ce adun bani. Doi-trei ani.

– Da, trei ani sunt îndeajuns. Nimeni n-a stat mai mult. În America banii se câștigă ușor.

– Cât ceri?, a întrebat Moritz.

– N-am nevoie de bani. Dacă te întorci în trei ani cu cincizeci de mii de lei, terenul e al tău. N-o să-l dau nimănui. Am să te aștept.

Însă Moritz a scos din buzunarul pantalonilor un teanc de bancnote și le-a numărat în pragul casei.

– Iată trei mii de lei!, a spus el. E mai bine să-ți dau o arvună.

Iohann Moritz i-a strâns mâna lui Nicolae Porfirie. Târgul era făcut. A plecat. Încă nu se întunecase. Voia să vadă terenul. Îl văzuse în mai multe rânduri. Îl cunoștea foarte bine, dar acum era altă poveste. Acum, acest ogor era al lui. Nu mai trebuia decât să aducă banii.

5

Iohann Moritz a apucat peste câmpuri. Mergea cu pași mari. Cămașa i se lipise de piele din pricina sudorii. Nu mai

avea răbdare să meargă domol. Odată ajuns în fața pădurii de stejar, s-a oprit. Ogorul său se întindea din locul în care se afla până la marginea pădurii. Era cultivat cu porumb înalt până la umăr. Nu era atât de mare, dar putea să cuprindă o casă, o curte și o livadă. L-a măsurat cu privirea în lung și în lat. Vedeă înălțându-se deasupra porumbului acoperișul casei, cumpăna fântânii, poarta înaltă de stejar, staulul vitelor. Adeseori le văzuse înălțându-se înaintea ochilor, dar nicio dată cu atâta limpezime. Totul părea să fie așa cum își dorise cu adevărat. Iohann Moritz a zâmbit. Vântul îndoia tijele verzi de porumb ce foșneau ca niște valuri. Le asculta foșnetul. S-a aplecat și a luat un pumn de pământ. Era cald în mâna sa, asemenea unei ființe vii. Căldura lui era ca cea a unui trup. Căldura unei vrăbii pe care o strângi între degete. Iohann Moritz s-a aplecat din nou și a luat pământ cu mâna dreaptă. A strâns pumnul cu putere, apoi a deschis palma și l-a lăsat să-i cadă printre degete. A mers prin porumb către pădure. Dar în mijlocul câmpului s-a aplecat din nou pentru a lua pământ.

„Și ăsta e la fel de cald”, s-a gândit el. Și-a mângâiat obrazul cu el. Mirosul pământului l-a copleșit. „E un miros ca de tutun. Tare. Miroase frumos pământul.” Iohann Moritz a ridicat capul. A respirat adânc de câteva ori, pentru a-și umple plămânii cu aerul înmiresmat al pământului. S-a gândit: „Trebuie să mă aștepte Suzana.” A început să fluiera.

6

Casa lui Iorgu Iordan, tatăl Suzanei, se află la marginea satului. O casă mare, acoperită cu țiglă roșie. Iohann Moritz s-a îndreptat prin grădini către curte. Apoi s-a oprit și a privit printr-o crăpătură a gardului. Iorgu Iordan ieșise pe cer-